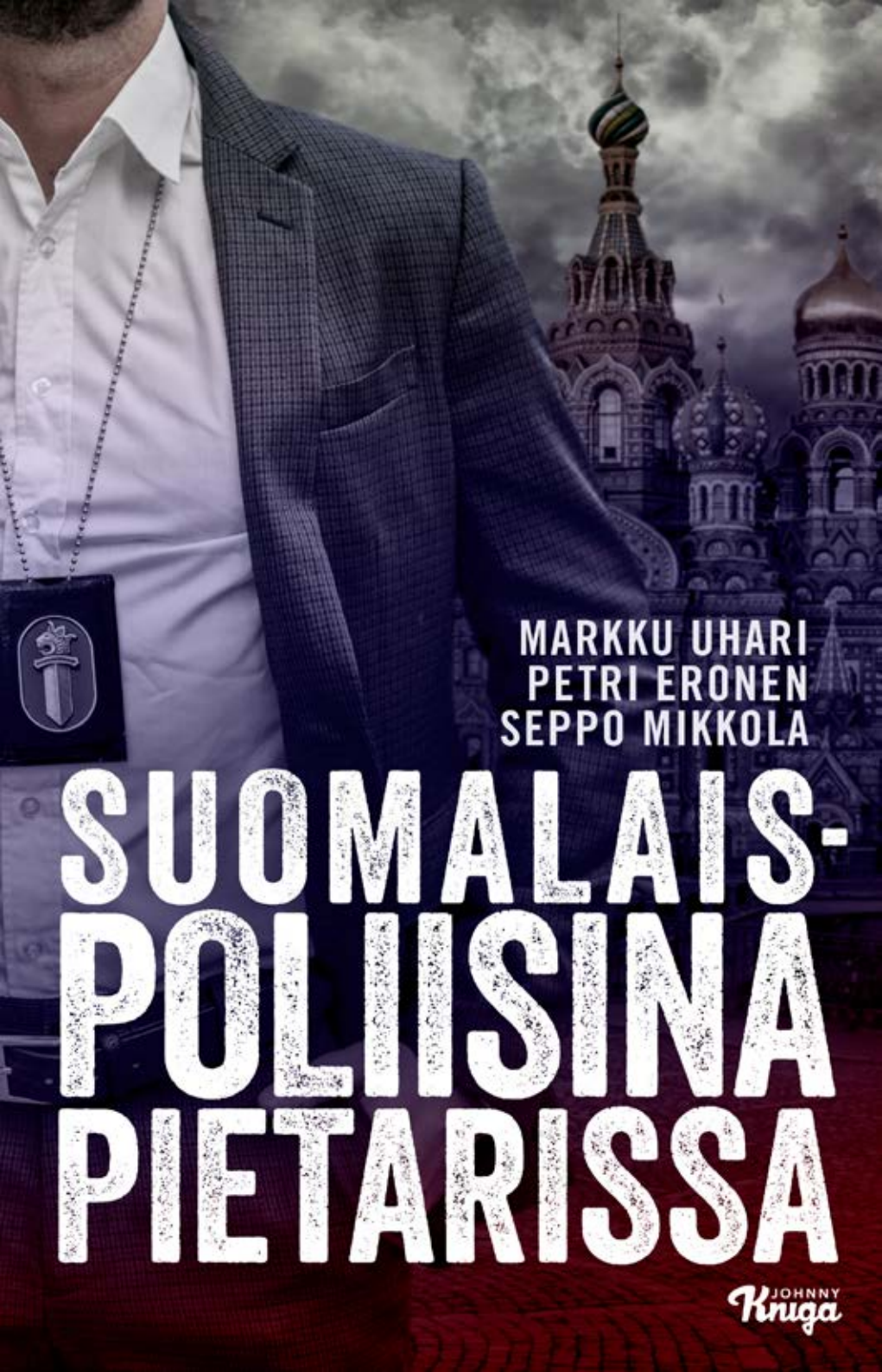

MARKKU UHARI
PETRI ERONEN
SEPPO MIKKOLA

SUOMALAIS- POLIISINA PIETARISSA

JOHNNY
Kniga

WSOY:n kirjallisuussäätiö, Journalistisen kulttuurin edistämissäätiö
JOKES ja Suomen tietokirjailijat ry ovat tukeneet tämän teoksen
kirjoitustyötä työskentelyapurahoilla. Hämeen-Uudenmaan journalistit
ry on kattanut teoksen synnystä aiheutuneita kuluja matkastipendillä.
Kiitos kaikille teoksen rahoittajille.

Ensimmäinen painos

© Markku Uhari, Petri Eronen, Seppo Mikkola ja Johnny Kniga 2025

Johnny Kniga
An imprint of Werner Söderström Ltd
Lönnrotinkatu 18 A, 00120 Helsinki
ISBN: 978-952-362-136-7
Painettu EU:ssa

Tuoteturvallisuuteen liittyvät tiedustelut: tuotevastuu@kniga.fi

SISÄLLYS

Alkusanat	7
TUNTEMATON VENÄJÄ	11
Vankilanjohtaja ja alligaattori	13
Erilainen virkistyspäivä	18
Rajan tuntee hajusta	30
Työt alkavat huumeista	40
Yhteistyön alkulaukaukset	51
Elämää hetkessä	60
Turhautumista Napapiirillä	73
Maassa maan tavalla	81
Kadonneet perämoottorit	93
Pirkanmaan venäläinen valelääkäri	100
Turjanperän varjot	106
Luksus-Lexus ja huumeet byrokratian rattaissa	115
Älä koskaan sano ei	121

VIILENEVÄ ITÄTUULI	125
Putin nostaa päätään	127
Rikos ja kohtuuton rangaistus	135
Venäläistä oikeutta	151
Viranomaiset kilpasilla	157
Oligarkin kanssa KHL-pelissä	164
Taideväärennösten jäljillä	172
Turvallinen Pietari?	183
Bolšoi Domin kaverit	190
Uhkapeliä kasinolla	201
Kadonnut perheenäiti	206
Kohtalokas pilleri	211
 MUUTOS VYÖRY KRIMILTÄ	 217
Vaiennetut kontaktit	219
Hengennostatusta	227
Petolliset strippibaarit	232
Alas ammuttu yhteishenki	240
Vainaja saapuu satamaan	250
Kymmenen vuoden tutkinta	255
Ryöstäjinä poliisit	259
Odottamaton kotikäynti	264
Viimeinen pyyntö	269
 Jälkisanat	 277
Kiitokset	283
Viitteet	285
Lähteet	292

ALKUSANAT

Tässä kirjassa kerrotaan kahden suomalaisen poliisiyhdyshenkilön kokemuksia Venäjältä. Heidän palvelusvuotensa 2010-luvun alussa ajoittuivat murroskohtaan, kun Venäjä alkoi presidentti Vladimir Putinin johdolla muuttua ihmisoikeuksia rajoittavaksi itsevaltaiseksi valtioksi, joka vastoin kansainvälistä lakia liitti Krimin niemimaan Ukrainalta itseensä keväällä 2014. Myöhemmin Venäjä laajensi laitonta hyökkäystään Ukrainaan alkuvuonna 2022.

Poliisiyhdyshenkilöt ovat virkahenkilöitä, jotka työskentelevät kohdemaassa ehkäistäkseen Suomeen kohdistuvaa rikollisuutta. Poliittisesta tilanteesta huolimatta Venäjä on yhä Suomen itänaapuri, eivätkä rikolliset aina kunnioita valtioiden rajoja. Tarvitaan siis myös rajat ylittävää viranomaisyhteistyötä, jotta rikokset saadaan selvitettyä. Ulkomailla toimivien suomalaisviranomaisten tehtävänä ei ole korjata kohdemaan yhteiskunnan ongelmia, mutta ilman toimivaa yhteistyötä rikosten ehkäiseminenkin on vaikeaa.

Kun Petri ”Petu” Eronen ja Seppo ”Sepe” Mikkola asuivat Venäjällä, vaikuttivat yhteiskunta ja arki päältä päin katsottuna ja paikallisen mittapuun mukaan normaalilta.

Muutokset tapahtuivat hitaasti mutta nyt arvioituna määrätietoisesti. Vuosia tapahtumien jälkeen on suorastaan uskomatonta huomata, kuinka johdonmukaisesti yhteistyö länsimaiden kanssa romutettiin, keskusteluyhteys katkaistiin ja maa päätyi lopulta hyökkäämään Ukraina. Petun ja Sepen kokemukset avaavat sitä, miltä muutos vaikutti turvallisuusalan viranomaisten näkökulmasta.

Usein venäläisiä kuvataan epärehellisiksi ja röyhkeiksi, toisaalta myös sydämellisiksi ja vieraanvaraisiksi. Petun ja Sepen kokemusten perusteella molemmat puolet ovat samaan aikaan totta. Röyhkeyttä kuvaa vaikkapa se, miten Venäjän urheilukoneisto toimi Sotšin talviolympialaisissa vuonna 2014. Maailman antidopingtoimisto Wadan tilaama itsenäinen selvitys paljasti venäläisten huijanneen systemaattisesti doping-aineilla esimerkiksi niin, että urheilijoiden dopingnäytteitä kopeloitiin seinään poratun reiän kautta.¹ Toisaalta Venäjän-vuosiansa aikana Petu ja Sepe todistivat, miten lämpimiä venäläiset voivat ihmisinä olla. Sepe muistaa, kuinka jääkylmässä viimeisessä FC Zenitin jalkapallo-ottelun seisomakatsomossa tuntematon venäläismies huomasi, ettei Sepellä ollut otteluevästä. Mies kaivoi taskunpohjaltaan kourallisen tupakanpuruilla höystettyjä pähkinöitä ja tarjosi ne Sepelle, sanaakaan sanomatta. Venäjä voi olla samanaikaisesti kansalaisilleen niin ylpeyden, häpeän kuin pelon aihe. Suureen valtioon mahtuu yhtä aikaa monta kokemusta.

”Venäjää ei voi järjellä ymmärtää”, totesi venäläinen runoilija Fjodor Tjuttšev aikanaan. Meidän on kuitenkin pakko yrittää.

Venäjän nykyisen lainsäädännön vuoksi viranomaisten yhteydenpito ulkomaalaisiin voidaan tulkita ankarimmillaan

maanpetokseksi. Vaikka tämä teos käsittelee menneisyyden tapahtumia, seuraamusten riskin vuoksi kirjassa mainittujen venäläisten virkahenkilöiden nimet on muutettu. Haluamme suojella niitä venäläisiä, joiden kanssa Petu ja Sepe työskentelivät. Kirja ei pyri olemaan kaikenkattava kuvaus Suomen poliisin kansainvälisestä toiminnasta Venäjällä, mutta uskomme sen lisäävän lukijan ymmärrystä poliisin kansainvälisestä yhteistyöstä, Venäjän voimaviranomaisista ja maasta itsestään.

Hämeenlinnassa, Vantaalla ja Rovaniemellä elokuussa 2025
Markku Uhari, Petri Eronen & Seppo Mikkola

TUNTEMATON VENÄJÄ

VANKILANJOHTAJA JA ALLIGAATTORI

Oli jo itsessään erikoista, että vankilanjohtajalla oli työhuoneessaan terraario. Vielä erikoisempaa oli se, että Pietarin eteläpuolella Fornosovossa vankilanjohtajan terraariossa möllötti alligaattori. Suomalaispoliisit Petu Eronen ja Sepe Mikkola huomasivat, että matelijan oltavat eivät olleet kovinkaan hääppöiset.

”Se oli kuin kolmen metrin alligaattori kahden metrin terraariossa”, Petu kuvailee.

Vapautensa menettänyt alligaattori eli ahtaasti omissa oloissaan, mutta eivät oltavat olleet juuri sen paremmat vankilan muillakaan asukkailla.

Poliisin yhdyshenkilöinä Pietarissa työskentelevien Petun ja Sepen työnkuvaan kuului pitää yhteyttä suomalaisiin, jotka olivat joutuneet Venäjällä viranomaisten hoivaan ja menettäneet vapautensa. Heidän päätyönään Suomen ulkoministeriön pääkonsulaatissa oli hoitaa tiedonvaihtoa rikosjutuissa, joita Suomen poliisi ja Venäjän viranomaiset hoitivat yhdessä. Ulkoministeriö ei kuitenkaan jätä suomalaisia oman onnensa nojaan edes vieraan maan vankilassa. Virallisesti yhteydenpito Venäjällä kuului ministeriön

konsuliosaston henkilöstölle, mutta vankitapaamiset olivat poliisiyhdyshenkilöille luonteivia. Fornosovoon heidät oli tuonut suomalainen "Artsi".²

Vantaalainen Petu oli kotimaassa poliisin päällystöön kuuluva komisario, rovaniemeläinen Sepe puolestaan rikospoliisin eli KRP:n rikosylikonstaapeli. Molemmat olivat työurallaan tottuneet olemaan rikoksesta epäiltyjen kanssa tekemisissä, vankilassakin. Puitteet tosin olivat nyt hieman erilaiset kuin koti-Suomessa. Petulle venäläisten vankiloiden käytännöt olivat jo tuttuja. Loppuvuonna 2013 hän oli ollut Venäjällä vajaa kolme vuotta. Sepelle vierailu oli kuitenkin ensimmäinen laatuaan. Hän oli vastikään aloittanut Petun työparina.

Artsi oli otettu kiinni helmikuussa 2012 Vaalimaan raja-aseman vastapuolelta Torfanovkast, kun hän oli palaamassa Suomeen tapaamasta naisystävänsä. Talvisena arkiyönä Ford Escortillaan liikkeellä ollut Artsi oli ylittämässä rajaa, kun Venäjän tullin työntekijä määräsi hänet tarkastukseen. Paikalle kutsuttu huumekoira löysi Artsin auton etuoven syvennyksestä pienen, valkoista jauhetta sisältäneen folio-nyytin. Samanlainen pikkunyytti löytyi myös Artsin taskusta. Kuusikymppisen kaakkoissuomalaisen hitsari-sorvarin matka päättyi lopulta Suomen sijaan Viipuriin tutkintavankilaan epäiltynä huumरिकoksesta.³ Artsin hallussa olevista nyssäköistä löytyi amfetamiinia yhteensä 1,2 grammaa, määrä, joka Suomen oikeuskäytännössä vastaisi muutamaa käyttöannosta ja jonka hallussapito olisi sovitettavissa sakoilla.⁴

"Nykylainsäädännössä ensikertalainen voisi Suomessa sovittaa tuon huomautuksella", Petu sanoo.

Tapausta syksyllä 2012 puinut Viipurin kaupungin tuomioistuin päättyi kuitenkin toisenlaiseen ratkaisuun. Se langetti Artsille kuuden vuoden vankeustuomion kovenne-
tun kurin vankeuslaitoksessa. Venäjällä huumausainerikos-
tuomioita oli vastikään kiristetty, ja yli gramma amfetami-
nia oli tuomion mukaan ”erikoissuuri määrä” vaarallista
huumetta. Tuomioistuin ei antanut arvoa Artsin kertomal-
le, että hänen naispuolinen tuttavansa olisi piilottanut nyy-
tit hänen autoonsa ja vaatteisiinsa.⁵ Tutkintavankeudessa
tapaamalleen toiselle suomalaisvangille Artsi oli puhunut
lavastuksesta.⁶ Myös Petu ja Sepe epäilivät, oliko Artsi ihan
niin syyllinen kuin tuomioistuimessa todettiin ja oliko hä-
nen pidätyksensä sattumaa ylipäänsä.

”Niin sanottu tiedottaja, lähde tai vasikka voi Venäjällä
saada omia tekojaan anteeksi, kun paljastaa kansainvälistä
rikollisuutta”, sanoo Sepe.

Artsille kuitenkin kävi kuten kävi, ja tuomioistuimen
päätös johti lopulta siihen, että hän päätyi Fornosovoon ta-
paamaan ulkoministeriöstä saapuneita vieraitaan.

Aluksi Petu ja Sepe saivat olla Artsin kanssa vankilan-
johtajan huoneessa ilman vankilan henkilökuntaa. Artsi
kertoi, millaiset hänen olonsa vankilassa olivat, sujuiko
terveydenhuolto ja saiko hän tarpeeksi ruokaa.

”Kävi ilmi, että kesäkeitto oli lämmintä vettä kukallisella
lautasella ja puuro oli mautonta, koska suola- ja sokerisäkit
oli viety punttisaleille lisäpainoiksi”, Petu kertoo.

Sepe muistaa, mitä Artsi kertoi vankilan työoloista.

”Hän kertoi, että he lapioivat pellolla lunta pressuille,
joista lumi tyhjennettiin pellille. Sen alla paloi halkokasois-
ta ikuinen tuli.”

Yhdyshenkilöt saivat kuulla myös vankilan vähemmän virallisista lisäpalveluista. Artsi kertoi, että maksua vastaan sai vaikkapa pyykkipalvelua tai sellisiivoojan ja että naisia-kin järjestyi seuraksi. Vankilanjohtajalle tehtiin kuulemma päivittäin nimenhuudon yhteydessä soittokunnan säestämä ohimarssi.

”Ajattelin, että tämä vankila on paska”, sanoo Sepe.

Keskustelu Artsin kanssa kesti noin varttitunnin, jonka jälkeen vankilanjohtaja pyysi Petua ja Sepeä vielä jäämään keskustelemaan hänen kanssaan. Työhuoneessa oli heidän ja Artsin lisäksi läsnä myös tulkkina toiminut ulkoministeriön assistentti – sekä silmiään hiljaa räpsinyt alligaattori, jonka johtaja kehuskeli saaneensa lahjaksi norjalaisilta.

”Hän oli lyhyt jätkä, sellainen tapittaja, jolla oli iso lakki päässä. Siinä keskustelimme ensiksi yleisiä asioita hänen kanssaan ja yritimme mielistellä häntä, jotta siellä olisi vangilla mahdollisimman hyvät oltavat”, Sepe kertoo.

Teetarjoilujen ja kohteliaan jutustelun aikana keskustelussa nousi esiin jääkiekko, ja vankilanjohtaja kiinnostui Petun taustasta lajin parissa.

”Vankilan pihalla oli kaukalo, ja hän ehdotti, että pelataan jääkiekko-ottelu”, Petu sanoo.

Hän olisi ollut siihen valmis, mutta alkuviritteilyn jälkeen keskustelu siirtyi kuitenkin varsinaiseen asiaan. Vankilanjohtaja kysyi, olisiko hänen ja hänen vaimonsa mahdollista saada viisumit Suomeen lomailua varten. Puheet hoitanut Petu kertoi, että viisumit hoituvat, jos edellytykset vain täyttyvät. Vankilanjohtaja ilmoitti, että hänen vaimonsa tulisi toimittamaan heille hakemukset pääkonsulaattiin, koska hänen itsensä ei ollut soveliasta

näyttäytyä siellä. Viisumikyselyjen perään vankilanjohtaja otti puheeksi Suomen Pietarin-pääkonsulaatin järjestämän itsenäisyyspäivän juhlavastaanoton.

"Hän kertoi kuulleensa, että meillä on hieno itsenäisyyspäivän vastaanotto ja kysyi, olisiko sinne mahdollista saada kutsua. Petu vastasi hänelle, että kyllä sekin järjestyy", Sepe muistaa.

Vastineeksi vankilanjohtaja lupasi poliisiyhdyshenkilöille pitävänsä huolen siitä, ettei Artsia pahoinpidellä vankilassa ja ettei hän palellu talvella. Tilanne alkoi nyppiä Sepeä pahemman kerran.

"Vielä se alligaattori, miten hän ylpeänä esitteli eläinrääkkäystä. Kaikki oli niin päin helvettiä. Koko touhu oli etovaa."

Kun tapaaminen oli ohi ja Petu, Sepe ja tulkki palasivat autoonsa, Sepe räjähti.

"Huusin, että tämä on niin paha korruptiota kuin mikään ikinä voi olla. Että tämä on aivan sairasta meininkiä!"

Hetken huudettuaan Sepe rauhoittui. Petu mietti, miten mies kestäisi Venäjällä.

"Se henkilöityi siihen vankilanjohtajan röyhkeään käyttäytymiseen ja siihen, kuinka härski hän oli", Pietarin kautensa alkutaipaleella ollut Sepe sanoo.

Poliisiyhdyshenkilöiden työpäivät olivat arvaamattomia. Ne saattoivat sisältää vankilareissujen lisäksi huumerikostutkintoja, auttamista henkirikosten selvittämisessä, edustamista tai rikosten uhreiksi joutuneiden suomalaisten auttamista. Petu oli jo huomannut, että Venäjällä kaikki on mahdollista, mikään ei aina välttämättä toimi mutta kaikki lopulta kuitenkin järjestyy. Sepen tunteenpurkaus jäi

ainoaksi, mutta tapaaminen vankilanjohtajan kanssa ei. Ei mennyt kauankaan, kun alligaattorillaan rehennellyt vankilanjohtaja tervehti heitä itsenäisyyspäivänä pääkonsulin residenssin vastaanotolla.

”Diplomatialla vaikutetaan myös turvallisuuteen”, toteaa Petu diplomaattisesti.

Petu ja Sepe olivat päätyneet töihin Pietariin eri puolilta Suomea. Sepe saapui kaupunkiin loppukesästä 2013, mutta hän oli jo saanut työskennellä Venäjän voimaviranomaisien kanssa yhdyshenkilönä arktisessa Murmanskissa, nappiirin pohjoispuolella. Pietariin aiemmin saapuneen Petun tie Venäjälle alkoi hahmottua sen jälkeen, kun hän itse joutui putkaan.

ERILAINEN VIRKISTYSPÄIVÄ

”Faija, sua etsitään!”

Petu muistaa yhä poikansa sanat. Syyskuinen tiistaiaamu vuonna 2008 kääntyi pääläelleen ennen kuin Petu oli edes ehtinyt kotiovestaan ulos. Petun vaimo Mari oli hetkeä aiemmin lähtenyt ajamaan Vantaalta töihin Helsinkiin, ja kyytiin oli hypännyt Helsingissä Mäkelänrinteen lukiota käynyt perheen poika. Aamun liikenteessä vaimon ja pojan kannoilla oli pysytellyt varsin sinnikkäästi poliisin partio-auto koko matkan Länsi-Vantaalta Helsingin Vallilaan. Lopulta partio teki siirtonsa, kun Mari teki Mäkeläkadulla

U-käännöksen jättääkseen pojan lukiolle. Poliisit pysäyttivät aamumatkailijat mutta vetivät vesiperän: Petu ei ollutkaan kyydissä.⁷ Poika soitti pian pysäytyksen jälkeen vielä kotona olleelle isälleen varoittaakseen tätä, mutta Petun suunnitelmia puhelu ei muuttanut. Vantaan poliisilaitoksen huumepoliisien oli määrä pitää työhyvinvointipäivä Helsingin edustalla Isosaaressa. Petu päätti osallistua tyhy-päivään suunnitellusti, olihan hän huumetutkintaryhmää johtava rikoskomisario.

Poikansa puhelun havahduttamana Petu soitti kuitenkin omalle esihenkilölleen, joka antoi ohjeet: ennen Isosaareen suuntaamista puhelin piti sammuttaa ja akku irrottaa. Petu sai lähistöllä asuneelta työkaveriltaan kyydin Pasilan rautatieasemalle. Pasilassa hän sahasi liukuportaissa useita kertoja ylös ja alas varmistaakseen, ettei häntä seurata. Sitteen hän jatkoi julkisilla kohti Katajanokkaa, jossa Puolustusvoimien vene odotti kuljettaakseen poliisit perille saareen. Satamassa Petu huomasi osan alaisistaan puuttuvan. Paikalle saapunut joukko päätti jatkaa suunnitellusti matkaansa. Kun he olivat muutama tunti myöhemmin menossa lounaalle, tilanne alkoi kiristyä.

”Päällikkö soitti ja kertoi, että poliisiylijohtajan mielestä meidän pitäisi antautua. Sanoin, että ei me nyt mitään antauduta, vaan syömme ensin lounasta ja vedämme tämän ohjelman loppuun. Hän soitti uudelleen hetken päästä, ja sovimme, että iltapäivällä kaksi venettä tulee hakemaan.”

Lopulta Petu ja kolme hänen työkaveriaan kävelivät kädet pystyssä omien kollegoidensa kiinniotettaviksi. Heidät vietiin Espooseen poliisilaitokselle kuulusteluihin. Pian kiinniotetut poliisit myös ymmärsivät, miksi osa heidän

työkavereistaan oli aamulla jäänyt pois Puolustusvoimien venekyydistä. Porukasta osa oli ehditty ottaa kiinni jo ennen laivan lähtöä. Muutaman tunnin kuulustelujen jälkeen kaikki poliisit vapautettiin. Rikosepäily kuitenkin säilyi: Vantaan huumeepoliiseja epäiltiin virkarikoksista, jopa avunannosta törkeisiin huumausainerikoksiin.

”Päiväunet Espoon poliisivankilassa olivat ikimuistoinen kokemus”, Petu summaa.

Hän oli työskennellyt koko työuransa poliisina pääkaupunkiseudulla, eikä omille putkareissuille ollut aiemmin ollut tarvetta. Petu syntyi Helsingissä vuonna 1966, varttui Vantaalla ja oli ollut jommassakummassa kaupungissa virassa siitä saakka, kun hän valmistui parikymppisenä poliisiksi. Nuoruusvuosina oli lähellä, että hän olisi tavoitellut jääkiekkoilijan uraa.

”Koko lapsuusaika oli oikeastaan yhtä pelaamista. Ja kaikenlaista urheilua urheilukentällä, mitä nyt ikinä keksittiin.”

Korttelikiekkoilu Vantaan Rajatorpassa muuttui Etelä-Vantaan urheilijoissa EVU:ssa joukkueurheiluksi. Pelitaito kehittyi teinivuosina niin, että paikka aukesi ikäluokan maa-joukkueessa. 1980-luvun alussa Petun seura vaihtui HIFK:hon, koska ”IFK:lla oli hienommat Adidaksen verkkarit”.

Tuolloin jääkiekkoilijat pystyivät vielä harvoin, jos olenkaan, elättämään itseään pelaamalla. Esimerkiksi Matti Hagman, yksi aikansa parhaista kiekkoilijoista, kävi päivätoissa Helsingin pelastuslaitoksella samalla, kun vielä pelasi HIFK:n riveissä. Vastaavan kaltainen tavoite oli Petullakin, eivätkä opinnotkaan Hämeenkylässä lukiossa oikein edenneet. Lopulta rehtori kysyi häneltä, kiinnostaako Petua

käydä lukio-opinnot loppuun vai keskittyä jääkiekkoon ja autoiluun. Ensimmäisen autonsa Petu oli hankkinut palkkarahoilla, jotka hän oli saanut osallistuttuaan Postipankin mainoskuvauxsiin.

”Olin täyttänyt jo 18, joten sanoin rehtorille, että kirjoitetaan paperit. Minä keskityn muuhun. Ajoin suoraan kotiin, ja minua jännitti isäni reaktio. Hetken aikaa keskustelimme asiasta, mutta hän hyväksyi minun ratkaisuni.”

Petun suunnitelmana oli mennä mahdollisimman pian töihin, suorittaa varusmiespalvelus vapaaehtoisena ja hakea sitten Poliisikouluun. Ammatinvalinnassa hän ajatteli seuraavansa liikenne- ja järjestyspoliisina työskennelleen isänsä Allu Erosen jalanjalkia. Näin myös kävi, ja jo ennen poliisikokelaskurssinsa alkua Petu oli saanut ensikosketuksen työhön Helsingin poliisilaitoksella, kiitos jääkiekkokokemuksensa.

”Sain soiton, että Helsingin poliisilaitoksessa olisi määräaikainen, tilapäinen kortistopäivystäjän tehtävä, ja että ensi kuussa pidettäisiin poliisin kaukalopallon SM-kilpailut. Joukkue tarvitsisi pelaajia.”

Syksyllä 1985 poliisin kaukalopallon Suomen mestaruus meni Helsinkiin.

Varsinainen ura lainvalvojana alkoi vuonna 1986 Helsingissä partiopoliisina Pengerkadulla Kalliossa. Heti ensimmäisten työkuukausiensa aikana Petu pääsi kunnioittamaan edesmenneen presidentti Urho Kekkosen muistoa hoitamalla Kekkosen hautajaispäivänä parinkymmenen tunnin työvuoron hotelli Intercontinentalin autohallin edessä passissa. Pian hän siirtyi järjestyspoliisiin kotikaupunkiinsa Vantaalle, ja parin vuoden päästä Petu vaihtoi

virka-aalariin siviilivaatteisiin ja siirtyi rikostutkintaan. 1990-luvulla hän palasi järjestyspoliisiin ja suoritti sivussa alipäälystötutkinnon. Työvuorojen lomassa haave jäähiekkoilijan urasta jäi, mutta pelaamisen tilalle tuli juniorijoukkueiden valmentaminen. Vuosituhannen loppupuolella Petu haki poliisiin päälystökurssille ja hyödynsi valmentamiensa joukkueiden pelimatkat lukemalla pääsykokeisiin. Hän pääsi kolmevuotiselle kurssille sisään ja palasi sen jälkeen takaisin Vantaan poliisilaitokseen komisariona. Valmennusurallakin tuli menestystä, kun hänen valmentamansa B-nuorten joukkue ylsi Suomen mestaruuteen vuonna 2002. Lopulta esihenkilö poliisissa kannusti Petua hakemaan huumorikosten tutkinnanjohtajaksi, ja huume-poliisissa hän työskentelikin aina siihen saakka, kunnes joutui johtamansa huumorikostutkinnan vuoksi itse epäilyksi rikoksesta.

Alkuryksyllä 2008 pidetyn tyhy-päivän aikoihin Petu oli jo hetken tiennyt, että yhdestä hänen johtamansa ekstaasi-jutun tutkinnasta oli tehty tutkintapyyntö. Syyskuussa 2006 poliisi oli löytänyt ja takavarikoinut Vantaalta noin 10 000 ekstaasitabletin huume-erän.⁸ Varsinaisen takavarikkojutun esitutkinnan ja oikeuskäsittelyn aikana katse kääntyi kuitenkin siihen, miten poliisi oli toiminut. Epäiltiin, että tutkinnassa Vantaan poliisia avustanut KRP olisi tehnyt valeoston niin, että tietolähde, käytännössä vinkkimies, oli kauppatilanteessa mukana.⁹ Se olisi ollut vastoin lakia. Epäilyjen laajuus valkeni Petulle vasta kiinniottoa edeltävänä viikonloppuna tiedotusvälineiden kautta.

”Muistan helvetin hyvin, kun lauantaiamuna katsoin teksti-tv:stä uutisia himassa. Olin lähdössä anoppilaan

maalaustalkoisiin ja nauratti oikein. Ajattelin, että keitähän nyt epäillään.”

Appivanhempiansa luona hän sai käsiinsä päivän Helsingin Sanomat, jonka toimittajan saamien tietojen mukaan Vantaan ja KRP:n poliiseja epäiltiin yllytyksestä törkeään huumausainerikokseen.¹⁰ Uutista lukiessa Petu tajusi, että kyse oli hänen aikanaan johtamastaan tutkinnasta.

”Lehdessä tarjottiin jo kymmenen vuotta vankeutta.”

Petun kiinniottopäivän aamuna vyyhti sai vielä julkisuudessa lisäksi lisäkierroksia, kun muun muassa Ilta-Sanomat teki ennakkojutun Ylellä esitettävästä *Lain varjolla* -dokumentista.¹¹ Ohjelmassa virkarikostutkintaa johtanut kihlakunnansyyttäjä Marianna Semi kertoi kokeneensa, että jotkut poliisit olivat tutkinnan yhteydessä uhkailleet häntä.

Huumepoliiseihin kohdistuneita virkarikosepäilyjä oli jo vuonna 2008 putkahdellut julkisuuteen, mutta julkinen kitka oli painottunut lähinnä Helsingin huumeepoliisiin ja keskusrikospoliisiin. Edellisvuonna rikosylikomisario Jari Aarnion johtaman Helsingin huumeepoliisin työstä käynnistyi virkarikostutkinta, joka oli vielä alkusyksystä 2008 täydessä vauhdissa. Vuoden mittaan rikosepäilyt ulottuivat jo naapurikaupunki Vantaalle. Ekstaasijutun tutkinnanjohtajana Petua epäiltiin rikoksesta, koska hän oli jättänyt alkuperäisen valeoston merkitsemättä esitutkintapöytäkirjaan. Jutun pöytäkirjassa oli myös muita epäselviä kirjauksia, ja vyyhtiä tutkineet epäilivät, että valeostoa oli yritetty pimittää julkisesta tutkinta-aineistosta. Ekstaasijutussa tuomitut puolestaan kokivat, että pöytäkirjasta oli jätetty pois näyttöä, joka olisi oikeudessa voinut tukea heidän syyttömyyttään. Valeoston kirjaamatta jättämisen vuoksi

Petua epäiltiin virkavelvollisuuden rikkomisesta, ja pöytäkirjan muut epäselvyydet johtivat epäilyyn todistusaineiston vääristelemisestä. Esitutkinnassa Petu kiisti syyllistyneensä rikoksiin.¹²

Virkistyspäivän kiinnioton jälkeen asian puinti jatkui julkisuudessa, mutta ketään, myöskään Petua, ei pidätetty virasta tutkinnan ajaksi. Kuitenkin tapa, jolla hänet ja hänen kollegansa otettiin kiinni, kalvoi häntä. Rikosepäily otti jo lähtökohtaisesti päähän.

”Jos joku olisi kysynyt ja esimerkiksi pyytännyt palaveria siitä, että miten homma on tehty, olisimme varmaan kertooneet. Nykyisin sentään tehdään esiselvitystä”, Petu sanoo.

Viimeinen niitti tuli alkuvuonna 2009. Hän oli käräjäoikeudessa pakkokeinoistunnossa vaatimassa epäiltyä vangittavaksi törkeästä huumausainerikoksesta.

”Epäillyn avustaja aloitti oman puheenvuoronsa: ‘Arvoisa puheenjohtaja, tämä on aika koomista, kun täällä tutkinnanjohtaja vaatii vangittavaksi ja häntä itseään epäillään törkeästä huumausainerikoksesta.’ Olihan se häneltä hyvä veto, mutta minulle se oli piste: Nyt muihin hommiin”, Petu toteaa.

Kokemus siitä, että joutui poliisina virkarikoksesta epäillyksi, oli hänelle kuormittavaa.

”Sohvalla maattessakin tuntui kuin olisi viiden tonnin betonimöykky koko ajan päällä.”

Petu meni puhumaan esihenkilöilleen ja pyysi siirtoa pois huumeyksikön tutkinnanjohtajan paikalta.

Hän oli maaliskuun puolessavälissä 2009 juuri ehtinyt palata komisarioksi järjestyspoliisin puolelle, kun hänen puhelimensa soi. Soittaja oli silloinen valtiosyyttäjä, nyttemmin apulaisvaltakunnansyyttäjäksi edennyt Jukka Rappe.

”Ajoin Tuusulan tietä Vantaan Tammiston kohdalla, kun Rappe soitti. Hän sanoi, että on tehnyt minusta syyttämättäjättämispäätöksen ja että hän lähettää sen julkisuuteen kymmenen minuutin päästä. Voin sanoa, että se oli helpottava tieto.”

*

Syyttämättäjättämisen jälkeen Petu alkoi toden teolla miettiä vaihtelua työuralleen. Hän harkitsi ensin hakeutuvansa rauhanturvatehtäviin, mutta se ei lopulta innostanut. Sen sijaan Petun huomio kiinnittyi Venäjällä Pietarissa hakuun tulevaan poliisin yhdyshenkilön tehtävään. Yhdyshenkilön tarkoituksena on välittää tietoa maiden viranomaisten kesken ja siten edistää rikostutkintoja molemmilla puolilla rajaa. Tehtävä oli määräaikainen, ja hakuun tulossa oleva paikka oli suunnattu poliisin päällystöön kuuluvalle, koska vuodesta 2006 työtä hoitaneen Timo Virtasen kausi oli tulossa päätökseen. Pietarin poliisiyhdyshenkilöiden työn sisällöstä vastasi poliisi, mutta hallinnollisesti se oli ulkoministeriön tehtävä. Petulla oli omat ennakkoluulonsa Katajanokalla Merikasarmilla sijaitsevaa ulkoministeriötä kohtaan.

”Muistan, kuinka isäni vei minut lapsena Katajanokalle katsomaan jäänmurtajia ja näytti, missä ulkoministeriön väki on. Ajattelin, että he ovat kaikki kuuden L:n ylioppilaita, jotka osaavat seitsemää kieltä. Mietin, etten välttämättä sopeutuisi tuollaiseen työpaikkaan.”

Työ kuitenkin kiinnosti, ja eräällä poliisin risteilyllä Petu törmäsi Virtaseen.

”Kysyin, millaista siellä on ja saako sieltä jostain aamupalaa matkalla töihin. Minulla ei ollut mitään käsitystä

mistään, ja jälkikäteen naurattaa, kuinka pihalla olin. Virtanen kehui paikan ja työn maasta taivaaseen. Hän oli myös jälkikäteen huvittunut kysymyksistäni.”

Petulla ei ollut etukäteen myöskään erityisen vahvaa mielikuvaa Venäjästä. Hän oli käynyt siellä ainoastaan kerran, vajaa puoli vuotta ennen virkarikosepäilyään, ja silloin hän oli joutunut huijatuksi.

Alle 18-vuotiaiden jääkiekon maailmanmestaruuskilpailut pelattiin huhtikuussa 2008 Kazanin kaupungissa Tatarstanissa, runsaat 800 kilometriä Moskovasta itään. Petu päätti vaimonsa kanssa lähteä Kazaniin kannustamaan heidän poikaansa, joka pelasi Suomen nuorten maajoukkueessa. Matkalle lähtivät myös parin muun pelaajan perheenjäsenet, ja Petu lupasi hoitaa järjestelyt. Hän laati matkasuunnitelman: Ryhmä menisi ensiksi silloisella Helsinki–Pietari-väliä kulkeneella Sibelius-junalla Pietarin kautta pääkaupunkiin Moskovaan. Sieltä seurue ottaisi maan sisäisen lennon paikallisella halpalento-yhtiöllä Kazaniin. Petu varasi junamatkat ja lennot suomalaisittain netistä. Hän löysi myös paikallisen laadukkaalta vaikuttaneen hotelli Korstonin, jossa varaussivuston mukaan oli myös tilaa. Noin 2 000 matkakilometrin ja usean vaihdon jälkeen seurue oli lopulta Kazanissa, mutta perillä tyylikkään Korston-hotellin vastaanotossa heitä odotti yllätys.

”Meille ei ollut minkäänäköisiä huoneita siellä. Kävi ilmi, että sivusto, jolta olin huoneet varannut, oli kaikki kusetusta”, Petu kertoo.

Matkaseurue oli runsaan vuorokauden matkustamisen jälkeen keskellä Venäjää, kielitaidottomana ja vailla yösiijaa.

Hotelli oli täyteen varattu, koska kaupungissa pelattiin samalla naisten maahockeyn olympiakarsintoja. Tilanne vaikutti epätoivoiselta. Yksi seurueesta pyysi hotellin johtajaa paikalle, ja lopulta, yli tunnin odottelun jälkeen, englantia puhuva johtaja ilmaantui. Sattumoisin hän piti Suomesta ja suomalaisista. Tilanne alkoi muuttua.

”Meidän kaikkien yllätykseksemme tämä jakkupukui-nen hotellinjohtaja sanoi yrittävänsä järjestää asian. Hän ymmärsi, että olemme Suomesta ja tulleet katsomaan jälkikasvumme kisoja eikä pettymystä voi tuottaa. Käsittääkseni hän siirteli hotellissa asuvaa omaa henkilökuntaa samoihin huoneisiin, ja meille järjestyi aivan erinomaiset majoitukset. Ystävällisyys oli silmiinpistävää”, Petu muistelee.

Seurue sai majoittua huoneissa niin kauan, kun Suomen joukkueen pelit jatkuivat. Kiitokseksi he ostivat hotellin johtajalle suurimman mahdollisen kukkakimpun, jonka he löysivät läheisestä kukkakaupasta.

”Venäjällä opin myöhemmin, mikä merkitys kukkien viemisellä ja varsinkin naistenpäivällä on. Naistenpäivä oli siellä aina suuri juhla, taisi olla suurin kansallisen voitonpäivän jälkeen.”

Paluumatkalla heidän lentonsa Kazanista Pietariin myöhästyi, minkä vuoksi he olivat vaarassa jäädä vielä Helsingin-junasta. Noin 25 kilometrin matka Pietarin Pulkovon lentokentältä Suomen rautatieasemalle oli kaupungin liikenteessä suomalaisittain kaoottinen, mutta lopulta löytyi taksikuski, joka lupasi kuljettaa heidät kiireellä kaupungin halki.

”Kuski tunnisti puheestani Mika Häkkisen. Kaivoimme ruplat taskusta ja muistan, kun menimme kaikista punaisista

valoista läpi ja asemalla vielä juoksimme. Laiturilla konduktööri totesi, että kolme minuuttia jäi aikaa. Jotenkin nämä asiat Venäjällä aina järjestyvät.”

Kazanin-reissu mielessään Petu päätti pienen harkinnan jälkeen lopulta hakea poliisiyhdyshenkilön tehtävää ja katsoa, kuinka käy. Tie aukesi ensiksi haastatteluun, ja lopulta, eräänä kesälomapäivänä vuonna 2010, Petu luki sähköpostistaan, että paikka oli hänen.

”Istuin pihassa, luin sähköpostia ja ajattelin, että nythän tässä elämä muuttuu totaalisesti.”

Edessä ollut muutto Vantaalta Pietariin on välimatkana suunnilleen sama kuin olisi muuttanut Kuopioon. On kuitenkin toinen asia muuttaa Pohjois-Savoon kuin Euroopan unioniin kuulumattomaan valtioon, jonka kulttuuri, kieli ja kirjaimet ovat vieraita. Vielä erikoisemmaksi muuton tekee, jos on diplomaattistatuksen suojaama turvallisuusalan virkamies tai jos ei ole koskaan asunut tai ollut töissä muualla kuin pääkaupunkiseudulla. Perehdytystä, koulutusta ja selvitettäviä asioita oli kiitettävästi. Suomessa poliisin yhdyshenkilötoiminnasta vastaa KRP, ja se otti myös kopin Petun perehdyttämisestä. Petu kävi tutustumassa muun muassa ulkoministeriössä, Tullissa, KRP:ssä ja suoje-lupoliisissa. Lisäksi piti hoitaa lääkärintarkastukset, rokotukset ja paperityö, joka seurasi muun muassa viisumiin, asumiseen ja muuttoon liittyvistä hakemuksista.

”Työskentelyyn liittyvien kaavakkeiden täyttöä oli ihan järjetön määrä.”

Perheen puolesta tilanne oli sovittu niin, että Petu muuttaisi aluksi Pietariin yksin, ja myöhemmin hänen vaimonsa muuttaisi perässä. Heidän poikansa ja tyttärensä olivat jo

aikuisuuden ja itsenäistymisen kynnyksellä, joten he elivät omaa elämäänsä eivätkä lähtisi vanhempiensa mukaan.

”Asiasta keskusteltiin perheessä, mutta jälkikäteen ajatellen ehkä liian vähän”, Petu sanoo.

Asunto järjestyi lopulta ulkoministeriön kautta: Petu sai edeltäjältään Timo Virtaselta vapautuvan nelihuoneisen vuokra-asunnon, jonka tämä oli muutama vuosi aiemmin vuokrannut vapailta markkinoilta. Asunto sijaitsi työskentelyn kannalta hyvällä paikalla Pietarin keskustassa, lähellä pääkatu Nevski Prospektia. Lähetettyjen työntekijöiden etuihin kuului, että ulkoministeriö maksoi asumisen Pietarissa.

Jokaisen käytännön asian hoito vei pikkuhiljaa kohti sitä, että Petu oli muuttumassa Itä-Uudenmaan poliisin komisariosta ulkoministeriön erityisasiantuntijaksi – konsuliksi, jonka työpiste tulisi olemaan Suomen pääkonsulaatissa Pietarissa. Edessä ollut muutos alkoi kuitenkin painaa Petua. Varsinkin, kun KRP lähetti hänet kielikurssille Englantiin, jotta hänen englannin kielen taitonsa paranisi.

”Oli kokemuksena karmea olla kolme viikkoa siinä ympäristössä ja porukassa, jossa meitä köpöenglantia puhuvia ei ollut kovinkaan paljon, lähinnä minä suomalaisena ja vanhat itäblokin maiden edustajat. Natiivienglantia puhuvat, kuten ruotsalaiset, olivat siellä lähinnä lomalla tai verkostoitumassa. Kurssista tuli niin vahvasti kokemus, että ei saatana, minä en Venäjälle lähde”, Petu kertoo.

Päätös lähettää hänet opettelemaan englantia hämmästytti siksikin, että Virtanen oli kertonut poliisiyhdyshenkilön työssä käytettävän lähinnä venäjää ja lisäksi paikalla oli aina tulkki.

Ennen lähtöä Petu teki Pietariin muutaman tutustumismatkan. Hänen tuleva työparinsa Jouni Saukkonen oli

hänelle entuudestaan tuttu Vantaan huumepoliisin ajoilta, ja lisäksi Pietarin-pääkonsulaatissa työskenteli tuolloin virastomestarina Petun edesmenneen äidin vanha tuttu Harri ”Haba” Järvinen, jonka kanssa Petulla oli myös yhteinen kaveri jääkiekon kautta.

Muutamasta tutusta kasvosta huolimatta alun ahdistus ei helpottanut.

”Minulle tuli kammo siihen lähtöön.”

KRP:ssä Petun esihenkilökin pani alkuhermostuksen merkeille. Vielä pari päivää ennen lähtöään Petu kävi ilmoittamassa Poliisihallitukselle, että hän ei halua lähteä Pietariin.

”Olin ihan tosissani.”

Poliisihallituksessa silloin istunut Terho Rajala ei kuitenkaan viime hetken perumisaikeita ottanut vastaan. Kun vuosi 2011 vaihtui, Petu pakkasi tavaransa yhteen matkalaukuun, kahteen jääkiekkokassiin ja hyppäsi vastikään liikennöinnin aloittaneeseen Allegro-junaan. Taskussa oli väliaikainen viisumi ja suomalainen diplomaattipassi, edessä tulevaisuus täynnä epävarmuutta.

RAJAN TUNTEE HAJUSTA

Kun Petu suuntasi Pietariin, hänen tuleva yhdyshenkilökollegansa Sepe tutustui Venäjään noin 1300 kilometriä Pietarista pohjoiseen. Siellä Sepen huomio oli alkanut kiinnittyä erityisesti Venäjän puoleisen raja-aseman hajuun.

Sepe teki Hyundai-maasturillaan matkaa Suomen ja Venäjän pohjoisimman rajanylityspaikan, Raja-Joosepin, kautta. Sitä vastapäätä Venäjän puolella oli Lotan raja-asema, ja muutaman kerran jälkeen rajan takana odottaneet muodollisuudet tulivat Sepelle tutuiksi, mutta niin tuli raja-aseman hajukin.

”Se haju oli ehkä arkistopaperin, leimasinmusteen, hien, parta- ja hajuveden sekoitus. Tuoksu ei ollut vastenmielinen mutta jollain tapaa omalaatuinen. On vaikea kuvailla, mistä sekamelskasta se haju syntyy”, Sepe toteaa.

Myöhemmin hän huomasi, että haju oli kaikilla Venäjän maarajoilla aina sama – riippumatta siitä, missä rajan ylitti. Haju tuli vastaan niin etelässä Vaalimaan vastaisella Torfjanovkalla kuin pohjoisessa, kun Venäjälle meni Norjan Kirkkoniemestä. Se oli vastassa Koillis-Virossa, kun rajan oli ylittänyt Narvassa, ja se leijaili ilmassa riippumatta siitä, oliko kesä, kevät vai napakka umpitalvi.

Vuodesta 2011 alkaen rajamuodollisuuksista hajuineen alkoi tulla Sepelle rutiinia. Venäjän puolella näytetty diplomaattipassi sai Venäjän turvallisuuspalvelu FSB:n alaisen rajavartiopalvelun pitämään sormensa erossa hänen Hyundaiastaan. Se nopeutti. Sinänsä tarkastus olisi ollut Sepelle ihan sama, kun ei miehellä ollut mitään salattavaakaan. Maasturissa hänellä kulki talvikuukausina matkatavaroidensa lisäksi Ivalon S-marketista matkaan napattu postinippu, matkaeväät sekä polttopuita, lämmintä vaatetta ja kertakäyttögrilli siltä varalta, jos korealaismaasturi hajoaisikin tien varteen. Napapiirin pohjoispuolella vallitseva arktinen ilmasto on ankara, varsinkin talvisin, eikä apua keskeltä autiota Kuolan niemimaata välttämättä saisi.

PUTININ VENÄJÄ SUOMALAISPOLIISIEN SILMIN.

Kun Suomessa asuva venäläinen katoaa, suomalaisilta mökeiltä varastetut perämoottorit viedään rajan taa tai venäläinen valelääkäri jää kiinni Suomessa, kahden maan poliisien yhteistyö käynnistyy.

Petri Eronen ja Seppo Mikkola toimivat poliisin yhdyshenkilöinä Pietarissa 2010-luvun alussa. Venäläis-kollegoidensa kanssa he pyrkivät ehkäisemään Suomeen kohdistuvaa rikollisuutta, mutta samalla suomalaispoliisit olivat itse tarkkailun alaisina.

Putinin Venäjän yhteiskunnalliset muutokset tapahtuivat hitaasti mutta jälkikäteen arvioituna määrätietoisesti. Samalla yhteistyö länsimaiden kanssa romutettiin ja keskusteluyhteys katkaistiin, vaikka rikollisuus ei edelleenkään katso valtioiden rajoja.

MARKKU UHARI on Hämeen Sanomien taloustoimittaja, joka on aiemmin työskennellyt muun muassa STT:n uutistoimittajana.

PETRI ERONEN on Itä-Uudenmaan poliisin rikosylikomisario, joka työskenteli Venäjällä vuosina 2011–2015.

SEPPO MIKKOLA työskentelee rikosylikonstaapelina KRP:n Lapin-yksikössä ja toimi Venäjällä vuosina 2011–2016.

